

L. N. Tolstoj
Ana Karenjina
ZKM

Premijere: 19. i 20. 3. 2005.
Redatelj: Vasily Senin

KATJA ŠIMUNIĆ

OKRUTNO DRUKČIJA ANA ARKADJEVNA

PREMIJERE

PORTRET

FESTIVALI

RAZGOVOR I

POVODOM

DELJIVOST

ACTUALNOST

VOJ

HISTORISME

MEDU

TEORIJA

NOVI PISALCI

NOVE KNJIGE

DRAMA

Ulazim s premijernom publikom¹ i smještam se u gledalište. Na potpuno ogoljeloj i otvorenoj velikoj sceni ZKM-a zatičemo i jasno vidimo tri bijela pravokutna paravana i ispred njih dva stola prekrivena snježnobijelim stolnjacima, a s njihove uže strane postavljen je po jedan stolac. Asketski početak. Zloslutno bijelo, besprije-korno, geometrično.

Svjetlo se u publici gasi, a predstava počinje tako da pomaknuvši neznatno srednji paravan na scenu istrče dva djeteta Oblonskih, maleni dječak Griša (Tit Medvešek) i nešto veća i starija djevojčica, sestra mu Tanja (Roza Medvešek). U svijetlim opravicama oprtrče stolove, sakriju se ispod jednoga od njih i ostanu tamo zakriveni od bilo čijega pogleda, u svom čudnom šatoru od stolnjaka, prizivajući sliku svih naših neobjašnjivih djetinjstava.

Za to vrijeme na bočnim panoima svijetlim se trakom "pera" što imitira ukošeni krasopis ispisuje čuvena početna rečenica romana: "Sve sretne obitelji nalik su jedna na drugu, svaka nesretna obitelj nesretna je na svoj način."² Istim putem kojim su dotrčala djeca ulaze i Stiva Oblonski (Maro Martinović) i Doli Oblonski (Ksenija Ugrina) u raspri oko Stivine nevjere s guvernantom njihove djece. Preko lica (ne)sretnoga bračnog para povremeno zasjaju slova s paravana. Tek na kraju svade Doli shvati da su djeca nijemi i nevidljivi svjedoci scene i izvuče ih ispod stola i odvede, prijeteći Stivi konačnim raskidom, na što on uzdahne, a kad su njih troje zamak-

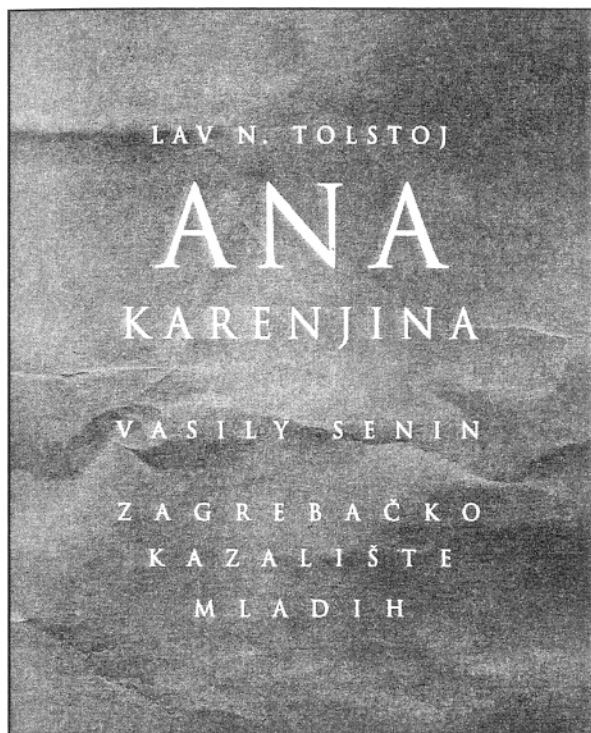
nuli sa scene sjedne na jedan od stolaca i kaže: "Trivijalno."

Ovaj početni prizor pokazuje na kakvu se dramatizaciju Tolstojeva majstorskoga djela, romana *Ana Karenjina*, odlučio dvadesetosmogodišnji Petrogradanin Vasilij Senjin, adaptator, redatelj, scenograf i koreograf istoimene predstave.

Dramatizacija, krajnje redukcionistička i depatetizacijska, radikalno svodi roman nizom relativno kratkih i dinamički kontrastno kontrapunktiranih prizora na priču o "mračnoj i teškoj ljubavi" između Ane Arkadjevine Karenjine i Alekseja Kiriloviča Vronskoga u krajnje utilitarskim, licemjernim i *sebičnim* društvenim uvjetima.

U koje vrijeme Senjin zapravo situira svoju adaptaciju (u prijevodu Irene Lukšić)? Devetnaesto stoljeće romana prosijava u izvanrednim kostimima Doris Kristić koji minuciozno individualizirani, podatni i profinjeno duhoviti nijansirano tkaju spoj razdoblja i mjesta (Sankt Peterburg, Moskva) zbivanja romana amalgamirajući ga s kostimografkinjinom/redateljevom, ali i našom percepcijom toga prošloga vremena i osjećajem kako to vrijeme lako korespondira i s nama danas, pa nas kostimi Doris Kristić ne udaljavaju, nego približavaju i epohi i komunikativnosti sa samim likovima na pozornici.

Redateljskim nam pak postupcima Senjin često daje suptilne naznake kako ne rekonstruirati točno vrijeme nastanka romana. Primjerice, u jednom trenutku Stivi sluga donosi telefon, a taj je izum u svakodnevnoj upo-

Premijera: 19. i 20. rujna 2005.

Lav Nikolajevič Tolstoj

ANA KARENJINA

Prepisov: Irena Lukšić
 Adaptacija, režija, scenografija i koreografija: Vasily Senin
 Kostimografija: Doris Kristić
 Glazba: Brano Đurović
 Video: Marko Čaklović

Oblikovanje svjetla: Aleksandar Čavlek
 Suradnice za pokret: Mirjana Preiš, Desanka Virant
 Inspicijent: Katarina Putak

Aleksaj Aleksandrovič Karenjin: Pjer Mentičanin
 Ana Arkadjevna Karenjina: Doris Šarić-Kukuljica
 Grof Aleksaj Kirilovič Vronski: Filip Nola
 Grofica Vronska: Uša Barutar
 Knež Serebrički: Damir Sabun
 Knežica Serebrička: Matica Vlahusić
 Kiti Serebričkinja: Nataša Đorčić
 Stepan Arkadjevič Oblonski (Stiva): Mato Martinović
 Darja Aleksandrovna Oblonska (Dolly): Ksenija Ugrina
 Konstantin Dmitrijevič Levin: Kristijan Ugrina
 Grofica Marina Nondaton: Dora Polić
 Grofica Julija Ivanovna: Katarina Bistrić-Darvas
 Knežica Betej Tverska: Nada Perišić-Nola
 Knežica Mjagka: Zdenka Maranić
 Knež Tverski: Zoran Čubrilo
 Odvjetnik: Edvin Ljeric
 Julek Lamlar: Raško Bundalo
 Marija Iefimovna, Serjožina dušička: Barbara Prpić
 Častik: Petar Leventić
 Selstojica: Daniel Liubona
 Konduktor: Jasmin Telalović
 Djeca:
 Serjoža Karenjin: Kosta Kai Ugrina / Toma Medvesek
 Dječak Oblonskih: Tit Medvesek, Korana Ugrina / Roza Medvesek
 Naimlana kcer Serebričkih: Nina Vrdoljak

Kvinteto orkestra "Tigra" pira W.A. Mozart, Plovo-darje "Pl. Garkovskog,
 "Travine" G. Verdie, "Mjesecina" F. Schuberta i "Spica i menta" Misa.
 Zadržajništvo: Dandi Slavice, Katarina Viktorija Trstarek

rabi poprilično kasnije od datuma nastanka romana; potom, glazba koju grofica Vronska, "ta sjajna svjetska žena" u decentnoj, a superiornoj izvedbi Urše Raukar, svira na klaviru što simbolizira vlak, *Mjeseci*na je Claudea Debussyja, skladba napisana početkom dvadesetoga stoljeća, ... Jednako tako redatelj ni na koji način ne reinterpreтира manje ili više klišeizirana filmska i televizijska kostimirana uprizorenja Tolstojeva romana. Jako daleko od preduvjerenja stvorenih takvim prilagodabama i rekreacijama Senjin već odabirom interpretkinje naslovne junakinje – Doris Šarić Kukuljica – jasno ukazuje da njegova Ana neće biti aklamativno lijepa i strastveno zaljubljena žena koja se (praćena našim suzama) slama pod tračnicama vlaka. Senjinova Ana je zrela žena, svjesna okoline u kojoj živi i svjesna sebe, sebe nimalo jednostavne, često mračne i razorne.

U sceni kada se na željezničkoj postaji upoznaje s Vronskim, kojeg utjelovljuje plavokosi, stasiti, zatomljenih osjećaja, ali, slutimo, bogatijega unutarnjeg života no što to izvanjskim manifestacijama iskazuje, Filip Nola, on joj želi (kako to nalažu običaji i kako to on svakodnevno mehanički čini) poljubiti ruku, ali Ana tu njegovu gestu zadrži u prijateljskom stisku. Ne samo da demonstrira svoju emancipiranost od društvenih pravila nego

nam i naznačuje da je možda nešto između njih dvoje zatitralo kao vrijednije od društveno zadanih muško-ženskih igrica, nešto ozbiljnije, nešto u čemu će se ravnopravno ostvariti. Drugarstvo? Prijateljstvo? Ljubav? Ana svojom gestom *postavlja* prolaz za komunikaciju.

Jedna scena ogledno pokazuje kako Senjin translata književni tekst u suvremeni kazališni jezik: prizor plesa. On cijelo poglavlje Anina posjeta obitelji Ščerbac-ki prije plesa i dugački razgovor s Kiti sažima u nekoliko rečenica na balu koje otkrivaju da je Ana svjesna kako Kiti treperi od uzbuđenja i svijetlih perspektiva (zaruke s Vronskim) kojima se nada na balu, dok se sama Ana osjeća beznadnom i starom. Rečenice koje u romanu pripadaju meštru plesne ceremonije Senjin pridaje Vronskome i tako on kaže, dolazeći otraga Kiti koja razgovara s Anom Karenjinom: "Jedan valcer?" Na te se riječi Kiti naglo okrene pa blistavim osmijehom i cijelim svojim uzdrhtalim tijelom odgovara potvrdno, no Vronski nastavlja započeto pitanje imenom one koju je za ples zamolio: "Ana Arkadjevna."

Ana odgovara: "Ja ne plešem kad se može ne ple-sati." Vronski odvrća: "Danas se ne može." I oni se fatalno *dotaknu* u valceru. Valceru u kojem je svijet polako prestajao postojati za njih dvoje i svodio se samo na uzajamni dodir i kretanje po krugu.

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

RAZGOVORI

POVODCI

OBELJITICE

AKTUALNOSTI

VOZI

HISTORIJE

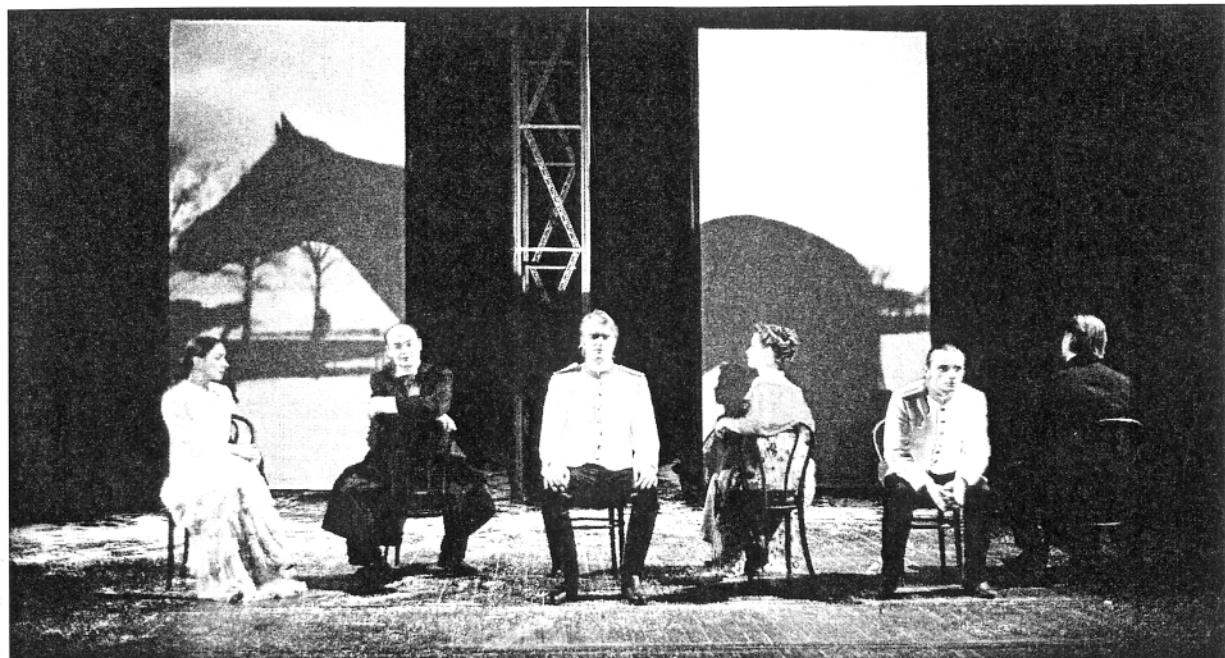
MEDIJ

TEORIJA

NOVI PREVEDCI

NOVE KNJIGE

DRAMA

L. N. Tolstoj, Ana Karenjina, ZKM

Kiti se povlači u središte dvorane i parovi plesača, među kojima i Vronski i Ana, okružuju je čas joj se približavajući čas šireći krug. Kiti bezglasno stoji u krugu iznevjerene ljubavi, poput jedne druge literarne junakinje više od pola stoljeća kasnije, poput Lol V. Stein u istoimenom romanu Marguerite Duras. Lol Stein kojoj je Anne Marie Stretter također u valceru otela ljubav. I Kiti poput Lol nije rekla ni riječ, i Kiti je poput Lol stajala cijelu večer pogledom prateći onoga kojeg voli i onu koja s njim pleše i koja ga te večeri zauvijek odvodi u prostore samo njima znane ljubavi i mraka. I Kiti će se kao i Lol nakon toga razboljeti, i Kiti će se kao i Lol udati i imati djecu. Ali Lol će u svojoj zanesenosti opsesivno ostati zarobljena u tom plesu, a Kiti će vjerojatno preboljeti. Taj prizor plesa priziva potresnim izdvajanjem Kiti u sredinu kruga sve teško iznevjerene mladenačke ljubavi i kazališnim jezikom na svoj osoben način sintetizira smisao sličnih literarnih i kazališnih prizora i onoga konkretnoga u romanu.

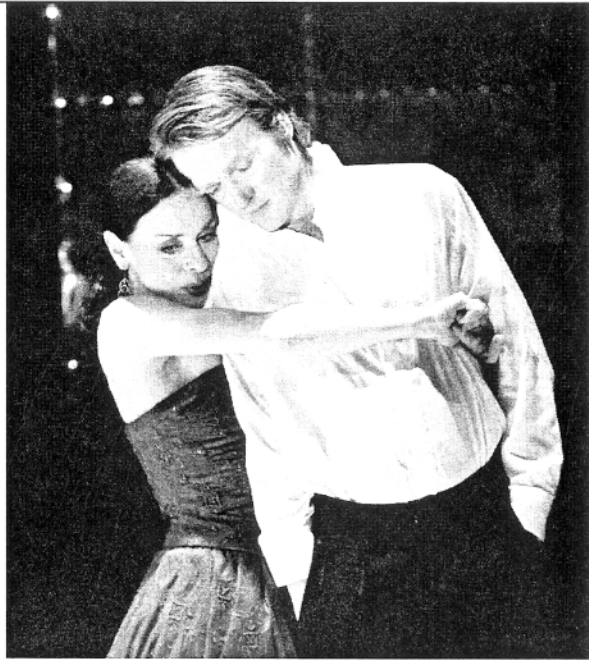
Drugi se put aktivira stvaralačka ruka pisca u vidu svjetlosnih slova koja ispisuju tekst iz romana na (kroz predstavu otkrivamo: rotirajućim, s jedne strane bijelim, s druge strane metalnim) panoima. U trenutku kad Ana

Karenjina i Aleksej Vronski prvi puta vode ljubav, na srednjem panou projicira se u frenetičnoj montaži jako ubrzano rascvjetavanje raznobojnih čaški različitih cvjetova, potom se na lijevom panou počinje ispisivati: "Ono što je gotovo čitavu godinu dana Vronskome bila isključivo jedina želja njegova života, što mu je zamijenila sve prijašnje želje", prelazi na srednji pano, "ono što se Ani činilo kao nedostiživ, neobičan i zbog toga to čarobniji san o sreći", te na desnom panou završava projekcija teksta, "ta želja bijaše zadovoljena."

Za to vrijeme glasno, glasno, glasno odjekuje pjesma *Space Dementia*³ koja započinje klavirskom introdukcijom i neopozivo sjeća na prvi susret na željezničkoj postaji, ali i najavljuje onaj terminalni prizor Anin, na njezin vlastitom odlukom oduzet život. Doris se u crnoj haljini posutoj nekim čudnim, gotovo metalnim perlicama penje na stolove po kojima pada kiša, hoda duž stolova, a potom Vronski razmiče stolove i na njih dijagonalno postavljene Ana liježe i klizi njihovom površinom u začudnom ljubavnom kretanju/plesu, svlačeći stolnjake koji to više nisu, nego se pretvaraju u plahte ljubavničkih noći. Njihov poljubac je divlji i – skulpturalan. Priziva nekog nepoznatog, suvremenog i mračnog Augusta Rodina.

L. N. Tolstoj, *Ana Karenjina*, ZKM, Doris Šarić-Kukuljica, Pjer Meničanin

L. N. Tolstoj, *Ana Karenjina*, ZKM, Doris Šarić-Kukuljica, Filip Nola

A lijepi, tamni glas mladoga Matthewa Bellamyja, klavirista, gitarista, vokala i skladatelja engleske grupe *Muse*, pjeva:

*...You make me sick
Beacuse I adore you so
I love all dirty tricks
And twisted games you play
On me
Space dementia in your eyes and
Peace will arise
And tear us apart
And make us meaningless again...*

Ana pokupi bijele stolnjake/plahte i nestane između panoa u dubinu scene.

Vronski ostane sjediti na stolcu pogleda uprta u publiku.

Prostorno ludilo glazbe i dalje traje, ali je tu kraj prvoga dijela predstave i prva stanka.

U drugom dijelu predstave zatiče nas gotovo identična scenografija onoj s početka predstave, samo su stolnjaci od grubljega platna i prljavožučkasti. Rješava se (na selu) pitanje Kitine živčane preosjetljivosti zbog izgubljene ljubavi, dok Doli, u besprijevanoj sabranoj

interpretaciji, izvanredno tople, ali nikada jednoznačne Ksenije Ugrine, ima novo dijete, a život sa Stivom, u interpretaciji krajnje uvjerljivog u svom "prazničnom odnosu prema životu" Mara Martinovića, zadobio je naoko miran tijek. Nasuprot tome, sva urušena sumnjama u njegovu ljubav, Ana pripočava Vronskome svoje zle slutnje proizašle iz sna sa starcem koji joj govori da će uskoro umrijeti i ujedno ga obavještava da je trudna. Ana rađa djevojčicu i pati od postnatalnih zdravstvenih komplikacija, svađa se s Karenjinom, mužem "nepoetične vanjštine", ali koji, u minuciozno nijansiranoj interpretaciji Pjera Meničanina, nikako nije plošni negativni tritagonist u tom bračnom trokutu, nego muškarac koji Ani i oprašta i nudi ponovni zajednički život, onakav kakav joj on, poslušni službenik bez mašte, jedino i može ponuditi. Ali ni Vronski nije drugo do tek "pripadnik zlatne petrogradske mladeži", i taj Vronski, dok Ana u bolovima traži morfij, a Karenjin stoji na suprotnoj strani njezina kreveta (stolovi kao postelja), iskušava ruski rulet, no sudbina ne izabire metak u spremniku. Tako Senjin anticipira neuspjelo samoubojstvo Vronskooga nakon Anine smrti u romanu.

U pozadini te agonije odjekuje prizor vjenčanja Levi-

PREMIJERE

PORTRETI

FESTIVALI

RAZGOVORI

POVEDOMI

OBZORNICE

AKTUALNOSTI

L. N. Tolstoj, *Ana Karenjina*, ZKM

VOX

INSTRICIONI

MEDIA

TEORIJA

NOVI PISALCI

NOVE KULICE

DRAME

na, u nježnoj i ganutljivoj interpretaciji Kristijana Ugrine (interpretaciji dramatisacijom vrlo reduciranog lika, a koji u romanu nosi sve bogatsvo najdubljih sumnji i filozofski propituje sve ono *bitno*), i Kiti, u šarmantnoj, svo-jeglavoj i temperamentnoj interpretaciji Nataše Dorčić. Tu je kraj drugoga dijela predstave i druga stanka.

Karakteristike Senjinove kazališne prakse na sceni ZKM-a su: radikalna i dosljedna adaptacija, duhovita ko-reografija (sluge, seljaci/seljakinje, vjerski fanatici/fanatičarke), funkcionalna i simbolički nabijena, a krajnje jednostavna scenografija (u kojoj stolovi postaju *mutatis mutandis* mjesta za objed, postelje na kojima se vodi ljubav, na kojima Kiti počinje radati, na kojima Ana pati nakon poroda, na kojima Levin i Kiti igraju igru pišući kredom po crnim drvenim plohama stola početna slova riječi svojih ljubavnih objašnjava, koji na kraju postaju i mrtvački odar za Anu), potom korištenje glazbe na nekoliko planova (sjajna glazba/zvukovi/šumovi skladani za predstavu, autora Frane Đurovića, potom prerade-ni citat: Verdi *La Traviata*, uživo odsviran Debussy, za-glušni ekscesni *Muse*), sve te elemente nadasve kom-

petentna režija s lakoćom dovodi u sklad ili namjerni *nesklad*, uz precizan rad s ansamblom od dvadeset pet protagonista i gotovo dekartovsku postulaciju njihovih likova. Zavidljivoća vještina. Dakako uz dostojan surad-nički/glumački odgovor ansambla ZKM-a.

Nakon prvoga dijela predstave koji je virtuozno i besprijeckorno dinamično kontrapunktiran, drugi dio pred-stave ostvaruje *ritardando*, a postupno usporenje na-stavlja se i u trećem dijelu, usprkos furioznom nastupu Lidije Ivanovne, u drsko duhovitoj interpretaciji Katarine Bistrović Darvaš, koja briljantno iskazuje svu živčanu egzaltiranost, agresivnost i opsesivnu potrebu vjerskih mističara da besprizorno utječu na tuđe živote.

Usporenje mi ipak mjerimo po Ani Arkadjevnoj Kare-njinnoj, a njezin se govor približava gotovo onom *nekaza-lišnom*, suvremenom, unutarnjem monologu *realne* žene koja je – nesretna. Ona koja nije tek bezrazložno lju-bomorna, nego duboko nezadovoljna, potpuno neuvje-rena u mogućnost ljubavi ili sreće. Svojim zadnjim razgovorom sa samom sobom, Ana, odnosno Ana/Doris, jer veličanstvena glumica Doris Šarić Kukuljica kao da

L. N. Tolstoj, *Ana Karenjina*, ZKM

preskače stoljeća i prostorne barijere, kao da u nekom očaju glumačkom postupku postaje Doris koja govori/glumi/zastupa Anu, ali i Heddu Gabler i Blanche Dubois i... zatvara krug te nemoguće ljubavne priče. U svijetu kojim ravnaju zakonitosti svrhovitosti, laži, nadjačavanja (onda) ili teror medija i apsolutizam merkantilizma (danas).

Ana/Doris kaže: "Oni misle da me poznaju...", i nedugo potom... ne, ne čuje se zvuk vlaka, ne vidi se zloslutna para, tek, Ana odlazi u duboki mrak scene, dok na panoima svjetlucaju slova: "A svijeća pri kojoj je ona čitala knjigu prepunu nemira, obmana, nevolja i zla, planu svjetlošću življom no ikad, osvijetli joj ono što joj je prije bilo u mraku, zapucketala je, stala blijedjeti te se zauvijek ugasila."

Svi glumci dolaze do stolova na prosceniju s upaljenim svijećama i postupno ih gase. Mrak.

Tu je gotova predstava i tu se i knjiga zatvara Senjinom redateljskom rukom. U romanu još postoji cijeli *Osmi dio* u kojem Vronski odlazi u srpsko-turski rat, a Levin vodi borbu sa svojim (ne)vjerovanjem i s (be)smislom života.

U programskoj knjižici predstave Vasilij Senjin piše: "Jako sam zahvalan da ste našli vremena pogledati moju predstavu. Naravno, ona ne može prenijeti sve zaplete besmrtnog romana, ali se nadam da će vam postati razlogom da obratite pozornost na knjigu."⁴

Mogu samo uzvratiti također zahvalom na predstavi koja je postala razlogom da ponovno (treći, četvrti put?) pročitam roman. I potom još jednom pogledam predstavu.⁵ I budem zanesena povratkom povjerenja u mogućnost dobrog, katarzičnog, suvremenog kazališta, ovdje, danas.

¹ ZKM, 20. ožujka 2005.

² Svi citati iz romana su u prijevodu Krunoslava Pranjića. L. N. Tolstoj, *Ana Karenjina*, NZMH, Zagreb, 1976.

³ Muse, CD *Origin of Symmetry*, 2001.

⁴ Programska knjižica uz predstavu *Lav N. Tolstoj, Ana Karenjina, Vasily Senin*, Zagrebačko kazalište mladih. Izdavač: Zagrebačko kazalište mladih, 2005.

⁵ ZKM, 12. svibnja 2005.